

SUKUPUOLEN
MONINAISUUDEN
OSAAMISKESKUS

Suostumus ja sateenkaari koulussa

Lotte Telakivi

nuorisotyön vaikuttamisen asiantuntija

Tapaamisen kulku

Aloitus, esittäytyminen ja alkupohdinta

- Ennakkotehtävä
- Seta, sateenkaarinuoret ja keskeisiä käsitteitä

Sukupuoli- ja normitietoinen kasvatus

- Normien näkyminen ja toimiminen koulun arjessa sekä tavat miten niitä voi haastaa

Sateenkaarinuorten kokema seksuaalinen häirintä

- Pohdintaa seksuaalisen häirinnän puuttumis- ja ennaltaehkäisykeinoista

Mitä tehdä?

- Seuraavat askeleet ja lopetus

2. tapaamisen ennakkotehtävä

- Katso Setan Youtube -kanavalta videot ”Sateenkaari koulussa” (<https://youtu.be/dQ3q8VnUHZQ>, kesto 20 min) ja ”Sukupuoli- ja heteronormit sateenkaarinuorten silmin” (<https://youtu.be/8IJTEXTSam4>, kesto 17 min).
- Pohdi videoita katsoessasi seuraavia kysymyksiä:
 - Miksi on tärkeää, että lapset ja nuoret saavat asiallista tietoa seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuudesta?
 - Millaiset asiat ylläpitävät häirintää mahdollistavaa ilmapiiriä?
 - Mistä voi johtua, että sateenkaarinuoria saatetaan syyllistää heidän kokemastaan häirinnästä?
 - Mitä on sen taustalla, että sateenkaarinuorten voi olla haastavampaa määritellä, puolustaa ja pitää kiinni omista rajoistaan?

Seta

- Ihmisoikeus- ja kansalaisjärjestö, perustettu 1974, 1990 kattojärjestöksi
- Kattojärjestö, 39 jäsenjärjestöä + kannatusjäseniä
- Seta vaikuttaa; toimii seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuuden asiantuntijana; viestii; kouluttaa; tuo yhteen, tukee jäsenjärjestöjä
- Seta ylläpitää Sukupuolen moninaisuuden osaamiskeskusta (asiakas- ja asiantuntijatyön erillisyksikkö)
- Työntekijöitä 18 (joista erillisyksikössä 5), nuorisotyön tiimissä 2 hlö + 2 hanketyöntekijää

Setan tavoite

- Ihmisoikeuksien ja hyvinvoinnin toteutuminen Suomessa ja maailmalla riippumatta ihmisten seksuaalisesta suuntautumisesta, sukupuoli-identiteetistä, sukupuolen ilmaisusta tai kehon sukupuolitetuista piirteistä
- Nuorisotyön tavoitteet:
- Sateenkaarinuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden edellytysten parantaminen yhteiskunnassa
- Sateenkaarinuorten ihmisoikeuksien ja yhdenvertaisen aseman edistäminen ja heidän kohtaamansa syrjinnän vähentäminen

Ihmisoikeuskysymys

- Jokaisella on oikeus näkyä yhteiskunnassa sellaisena kuin on ilman pelkoa syrjinnästä ja väkivallasta
- Jokaisella on oikeus keholliseen ja henkiseen koskemattomuuteen
- Ihmisiä on suojeltava seksuaaliselta häirinnältä
- Seksuaalinen ja muu sukupuoleen perustuva väkivalta ovat itsessään vakavia ihmisoikeusloukkauksia
- Valtioiden on puututtava väkivallan juurisyihin aktiivisilla politiikkatoimilla, esimerkiksi muuttamalla lakeja sekä torjumalla väkivaltaa ylläpitäviä asenteita ja ajattelumalleja

Sateenkaarinuoret

- Kouluterveyskysely 2017, 2019 & **2021**:
- Toisella asteella opiskelevista noin 14 % on muita kuin heteroita
- Toisella asteella opiskelevista noin 4 % on muita kuin cissukupuolisia

- Enemmän häirintä- ja väkivaltakokemuksia sekä heikompi koettu terveydentila kuin enemmistöllä

- Moniperustainen syrjintä

FRA kyselytutkimus 2019

56 % 15–17 vuotiaista vastaajista oli kohdannut sateenkaarivihamielistä kommentointia tai käytöstä koulussa

Vain 59% 15-17 vuotiaista kertoi, että koulussa oli käsitelty sateenkaariaiheita positiivisesti tai "in a balanced way"

Euroopan unionin perusoikeusviraston FRA:n kyselyn tulokset kertovat, että vain harva suomalainen sateenkaarinuori on avoimesti oma itsensä kaikille oppilaitosyhteisön jäsenille

Seksuaalinen suuntautuminen

- Kertoo siitä, kehen ihminen ihastuu, rakastuu, tuntee emotionaalista **ja/tai** seksuaalista vetovoimaa
 - Mm. homo, lesbo, bi, pan, hetero
 - ≠ seksi, seksuaalisuus, seksuaali-identiteetti
-
- The image shows a bisexual pride flag, which consists of three horizontal stripes: a top stripe of magenta, a middle stripe of lavender, and a bottom stripe of blue.
- Seksuaalinen suuntautuminen on myös **sosiaalinen identiteetti (kertoo tiettyyn ryhmään kuulumisesta)**
 - Se voi kertoa myös siitä kenen kanssa yksilö solmii seksisuhteita – ongelma, että usein edelleen käsite typistetään koskemaan vain seksuaalisuutta.

Sukupuolen moninaisuus

- ”Sukupuoli on erilaisista geneettisistä, kehityksellisistä, hormonaalisista, fysiologisista, psykologisista, sosiaalisista ja kulttuurisista ominaisuuksista koostuva jatkumo” (ETENE 2016)
- Sukupuolivähemmistöt mm:
 - ✓ Transvestiitti -> sukupuolen ilmaisu
 - ✓ Transsukupuolinen -> sukupuoli-identiteetti
 - ✓ Muunsukupuolinen -> sukupuoli-identiteetti
 - ✓ Intersukupuolinen -> kehon sukupuolitetut piirteet
- Erilaisia sukupuoli-identiteettejä on kymmenittäin

Opetussuunnitelma

- Sekä perusopetuksen että lukion opetussuunnitelmat velvoittavat opettamaan sateenkaariteemoista. Perusopetuksen yhtenä tehtävänä on lisätä tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta, kun taas lukion ops sanoittaa asian seuraavasti: ”Sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuuden ymmärtäminen luo edellytyksiä sukupuolitietoiselle opetukselle.”
- Perusopetuslaki § 30 Opetukseen osallistuvalla on työpäivinä oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta. § 35 Oppijan tulee osallistua tässä laissa säädettyyn opetukseen, johon hänet on otettu.

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuuslaki

- Yhdenvertaisuuslaki: ketään ei saa syrjiä henkilöön liittyvän syyn perusteella, sis. seksuaalinen suuntautuminen. Jokaisella tulee olla samanlaiset mahdollisuudet osallistua ja tulla kohdelluksi riippumatta taustastaan.
- Tasa-arvolaki kieltää syrjinnän sukupuolen perusteella. Jokaiselle tulee taata tasa-arvoiset mahdollisuudet ja kohtelu riippumatta (oletetusta) sukupuolesta, sukupuoli-identiteetistä tai sukupuolen ilmaisusta.
- Perustuslaki, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolaki sekä muu lainsäädäntö suojaa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä syrjinnältä
- Laissa määritellään myös velvoite edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa toiminnassa: koskee esim. julkisia toimijoita, koulutuksen järjestäjiä ja julkista rahoitusta nauttavia järjestöjä

Normit aiheuttavat eriarvoisuutta

- Heteronormi
 - Sukupuolinormi
 - Perhenormi
 - Suhdenormi
-
- Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien näkymättömyys, tarpeiden huomiotta jättäminen, ennakkoluulot, syrjintä, väkivalta

Normitietoisuus 1

- normitietoisuus tarkoittaa yhteiskunnassa vallalla olevien normien tiedostamista ja kriittistä tarkastelua, syrjivien rakenteiden tunnistamista ja pyrkimystä niiden muuttamiseen
- normit ovat oletuksia siitä, minkälaisia ihmiset ovat ja minkälaisia heidän tulisi olla: oletukset liittyvät esimerkiksi ihmisen sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen, alkuperään, uskontoon tai toimintakykyyn
- kiusaamisen ja syrjinnän taustalla ovat usein ulkopuolistavat normit
- normien vahvistaminen tuottaa uutta syrjintää ja näkymättömyyttä

Normitietoisuus 2

- kapeat normit rajaavat kaikkien olemassa oloa -> normitietoisesta lähestymistavasta hyötyvät kaikki
- kuitenkin on tärkeää muistaa, että vähemmistöt ja normista erityisen paljon poikkeavat lapset ja nuoret joutuvat tuntemaan ulossulkevuuden seuraukset voimakkaimmin
- normitietoisuus on keino, jonka avulla kunnioitetaan nuoren
 - > yksilöllisyyttä
 - > itsemäärittelyoikeutta
 - > oikeutta turvalliseen opiskeluympäristöön

Normitietyöisyys 3

- sosiaalisen ympäristön valtasuhteet
- hienovaraiset ulossulkemisen mekanismit
- yhdenvertaisuus ja tasa-arvo eivät toteudu itsestään -> yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat paitsi arvoja, tavoitteita niin myös aktiivista toimintaa

Käsitteillä on väliä

Sukupuolisensitiivisyys/tietoisuus

- Sukupuolisensitiivisyys on eri sukupuoliin kulttuurisesti ja sosiaalisesti liitettyjen oletusten, ennakkoluulojen ja käsitysten tunnistamista arkisessa toiminnassa ja puhetoissa. Sukupuolisensitiivinen toimija ymmärtää sukupuoliroolit historiallisina ja ajassa muuttuvina ja muutettavina asioina, sekä tiedostaa stereotyyppisten sukupuolikäsitysten vaikutuksen niin yhteiskunnan rakenne- kuin yksilötasolla. Se tarkoittaa esimerkiksi arkisessa puheessa toistettujen, sukupuoleen liitettyjen yleistysten, kuten ”kaikki tytöt pitävät prinsessaleikeistä”, kyseenalaistamista. Sukupuolisensitiivinen kasvattaja ymmärtää, että lapsen persoona on aina enemmän kuin hänelle syntymässä määritelty sukupuoli.

Sukupuolineutraalius

- Sukupuolineutraaliudella pyritään tasa-arvoon, mutta se johtaa helposti joukon tasapäistämiseen. Neutraali suhtautuminen sukupuoliin jättää huomiotta sukupuolen eri merkitykset, jolloin saman tarjoamisen kaikille ajatellaan tuovan automaattisesti tasa-arvoa. Silloin esimerkiksi sukupuolirooleihin liitettyjen käsitysten vaikutus toimintaan jää piiloon. Käsite herättää myös helposti mielikuvan sukupuolettomuudesta tai sukupuolen ilmaisun neutraaliksi tekemisestä. Sukupuolineutraaliksi kasvatukseksi voidaan mieltää esimerkiksi käytännöt, joissa lasten oppimisympäristöstä poistetaan kaikki leikkivälineet, joiden koetaan olevan sukupuolistereotyyppisiä.

Sukupuolitietoisuus

- sukupuolitietoinen opetus pohjaa ajattelumalliin, jonka avulla pyritään tunnistamaan jokaisen oppijan yksilöllisyys ja persoona linkittämättä näitä ominaisuuksia oletettuun sukupuoleen
- sukupuolitietoinen opetus ja arviointi perustuu opettajan kykyyn tiedostaa käsityksensä sukupuolesta ja sukupuolen moninaisuudesta sekä kyvylle kohdata oppilas ja opiskelija yksilönä
- sukupuolitietoisessa opetuksessa tiedostetaan ja opetetaan yhteiskunnan ja kulttuurin sukupuolittuneista rakenteista ja avataan niitä
- sukupuolitietoisessa opetuksessa sukupuoli ymmärretään monitasoisena ja -merkityksellisenä ilmiönä, joka on läsnä kaikessa vuorovaikutuksessa yhteiskunnassa, oppilaitoksissa ja opetuksessa

Sukupuolitietoisuus: miksi tarvitaan

Tutkimustieto korostaa sukupuolisensitiivisyyden ja -tietoisuuden tarpeellisuutta. Tutkimuksissa on saatu selville, että kasvatustieteen ammattilaiset suhtautuvat lapsiin ja toimivat lasten kanssa eri tavoin heidän sukupuolensa perusteella

Sukupuoli vaikuttaa myös aikuisten ja lasten välisiin suhteisiin, kaverisuhteisiin ja toimintaan. Lasten sukupuoli vaikuttaa siihen, miten heidän kiinnostuksen kohteita, vuorovaikutusta ja käyttäytymistä tulkitaan

Sekä aikuiset että lapset itse saattavat vartioida sukupuolelle “sopivaa” käyttäytymistä

Pohdinta: Normit koulussa

Pohdi, miten seuraavat normit näkyvät ja toimivat koulun arjessa. Pohdi myös, miten niitä voi haastaa.

1. Sukupuoleen liittyvät normit

- ”Sukupuolia on kaksi, ja ne ovat toisilleen vastakkaisia.”
- ”Sukupuolesta seuraa tiettyjä ominaisuuksia.”
- ”Tytöillä ja pojilla on omat lelut, leikit ja värit.”
- ”Naiset tekevät naisten töitä ja miehet miesten töitä.”
- ”Kehonpiirteet määrittävät sukupuolen.”
- ”Tiettyyn sukupuoleen kuuluvat tietyt kehonpiirteet.”

2. Seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvät normit

- ”Heterous on oletettu ja toivottu seksuaalinen suuntautuminen.”
- ”Ei-heterous on poikkeavaa, outoa, sairasta tai syntiä.”
- ”Kaikki ovat lähtökohtaisesti heteroita, kunnes he kertovat sukupuoli-identiteetistään tai seksuaalisesta suuntautumisestaan.”
- ”Kaikki aikuiset kokevat seksuaalista vetovoimaa ja ovat kiinnostuneita seksistä.”

3. Suhde- ja perhenormit

- ”Kahdenkeskinen monogaaminen parisuhde ja ydinperhe on kaikkien tavoite.”
- ”Lapsella kuuluu olla isä ja äiti.”
- ”Lapsella voi olla vain kaksi vanhempaa.”
- ”Vain biologinen tai geneettinen vanhempi on lapsen oikea vanhempi.”

4. Sateenkaari-ihmisiin liittyvät normit

- ”Kaikki homomiehet ovat feminiinisiä ja kaikki lesbonaiset ovat maskuliinisia.”
- ”Kaikki transsukupuoliset ihmiset tarvitsevat hormoni- ja leikkaushoitoja.”
- ”Kaikkien sateenkaari-ihmisten pitää kertoa avoimesti sukupuoli-identiteetistään ja seksuaalisesta suuntautumisestaan.”
- ”Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt voidaan hyväksyä niin kauan, kuin he pitävät asiansa omana tietonaan.”

Sateenkaarinuorten kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä

- *Kaikkiin tapauksiin liittyy tunne siitä, että ei omista enää omaa kehoaan, äärimmäinen ahdistus ja yleisesti paha, häpäisty olo. (Nainen, 16 v, seksuaalivähemmistö)*
- *Mul on pari tyyppiä heittäny nii monta kertaa "läppää" et ne haluis raiskata mut tai haluis et joku muu henkilö raiskaa mut ja ne vois kattoo sitä [...] Mua on myös painostettu kertoa mun henkilökohtaisist jutuista liittyen seksuaalisiin aiheisiin. (Non-binary, 15)*

Yläkoulu koetaan hyvin turvattomaksi ympäristöksi

Seksuaalinen häirintä

- Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä on tasa-arvolaisissa tarkoitettua syrjintää
- Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla **tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti** loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri
- Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan henkilön sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvää ei-toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista

Esimerkkejä seksuaalisesta häirinnästä

- sukupuolisesti vihjailevat eleet tai ilmeet
 - härskit puheet, kaksimieliset vitsit sekä vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat huomautukset tai kysymykset
 - pornoaineistot, seksuaalisesti värittyneet kirjeet, sähköpostit, tekstiviestit tai puhelinsoitot
 - fyysinen koskettelu
 - seksiä tai muuta seksuaalista kanssakäymistä koskevat ehdotukset tai vaatimukset
 - raiskaus tai sen yritys
 - sukupuolistunut ilmiö
 - voi tapahtua missä vain kenen tahansa toimesta
-
- **Miehet kokevat sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa esimerkiksi haastaessaan yhteiskunnallisia normeja maskuliinisuudesta ja transihmiset sukupuoli-identiteettinsä tai sukupuolen ilmaisunsa perusteella**

Sateenkaarinuoret ja seksuaalinen häirintä

- Sekä Suomessa että muissa länsimaissa tehdyissä tutkimuksissa on havaittu, että sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöillä lapsilla sekä sateenkaari- ja transnuorilla on kohonnut riski joutua kokemaan koulussa kiusaamista, henkistä ja fyysistä väkivaltaa sekä seksuaalista häirintää
- Kouluterveyskyselyn tulosten (2017, 2019, 2021) mukaan sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat nuoret kohtaavat muita nuoria enemmän seksuaalista ahdistelua (Halme ym. 2018, Ikonen & Helakorpi 2019)
- Alangon tutkimuksessa (2014) kokemukset seksuaalisesta väkivallasta olivat selvästi yleisempiä ei-heteronuorten keskuudessa: heistä vajaa viidesosa (16%) ilmoitti joutuneensa seksuaalisen väkivallan kohteeksi, kun vastaava osuus heteronuorista oli 7 prosenttia. Raportoidut teot olivat peräisin ajalta, jolloin vastaajat olivat alle 16-vuotiaita (Alanko 2014)

Kouluterveyskysely 2021

- Sateenkaarinuoret olivat kokeneet muita nuoria useammin fyysistä uhkaa ja seksuaalista häirintää
- Seksuaalivähemmistöihin kuuluvista nuorista seksuaalista häirintää ja ehdottelua vuoden aikana oli kokenut 52,8 prosenttia, kun heteronuorilla vastaava osuus oli 25,1 prosenttia
- Seksuaaliväkivaltaa vuoden aikana oli kokenut 17,6 prosenttia seksuaalivähemmistöihin kuuluvista nuorista ja heteronuorista 6,9 prosenttia

Kouluterveyskysely 2021

- Sukupuolivähemmistöihin kuuluvista nuorista seksuaalista häirintää ja ehdottelua vuoden aikana oli kokenut 46,6 prosenttia, kun cisnuorilla vastaava osuus oli 24,5 prosenttia
- Seksuaaliväkivaltaa vuoden aikana oli kokenut 21,5 prosenttia sukupuolivähemmistöihin kuuluvista nuorista, cisnuorista 9,5 prosenttia

Seksuaalisen häirinnän vaikutukset lapsiin ja nuoriin

- Häpeä ja syyllisyys
- Heikentynyt omanarvontunne
- Eristäytyminen
- Omien rajojen tunnistamattomuus
- Mielen terveyden haasteet
- Luottamus muihin ihmisiin, yhteiskuntaan ja tulevaisuuteen
- Haasteet koulunkäynnissä
- Päihteiden käyttö
- **Itsestä ja kehosta irtautuminen: "Kaikkiin tapauksiin liittyy tunne siitä, että ei omista enää omaa kehoaan, äärimmäinen ahdistus ja yleisesti paha, häpäisty olo. (Nainen, 16v, seksuaalivähemmistö)"**
- **Läheisten aikuisten reaktioilla ja käyttäytymisellä on suuri merkitys niin pienten kuin isompientkin lasten sekä nuorten kohdalla**

Sateenkaarinuoret erityisen haavoittuvassa asemassa

- Syrjintä tukipalveluissa
 - Heikot perhe ja –ystävyyssuhteet
 - Toistuvia laiminlyönnin kokemuksia
 - Omien rajojen jatkuvaa rikkomista
- > mielenterveyden haasteita ei aiheuta vähemmistöidentiteetti vaan ympäristön luoma vähemmistöstressi

Miksi juuri sateenkaarinuoret? 1

- Sukupuolten välisen epätasa-arvon lisäksi väkivaltakulttuuria ylläpitävät myös muut yhteiskunnan epätasa-arvoiset valtasuhteet

-> Tämän vuoksi esimerkiksi sateenkaari-ihmiset sekä vammaiset, paperittomat ja etnisiin ja näkyviin vähemmistöihin kuuluvat ihmiset kokevat muita enemmän seksuaaliväkivaltaa, väkivallan uhkaa sekä vaikeuksia avun saamisessa

Miksi juuri sateenkaarinuoret? 2

- Sateenkaari-ihmisiin kohdistuvan väkivallan pyrkimyksenä voi olla rankaisu sukupuolistereotyyppien ja yhteiskunnallisten normien haastamisesta
- Häirinnän aiheena voi olla käytös, joka ei täytä odotuksia ”oikeanlaisesta” käyttäytymisestä, ns. ”ruotuun palauttaminen”
- Cis- hetero- tai/ja mononormeista poikkeaminen toimii häirintää oikeuttavana tekijänä
- Häirinnässä on usein kyse niiden ihmisten rankaisemisesta, jotka haastavat näitä normeja ja niiden oletettua luonnollisuutta ja itsestään selvyttä -> normien vahvistamisella tukahdutetaan haastamisen mahdollisuuksia

Erityispiirteitä 1

- kokemusten väkivaltaisuus, häirinnän suorasukaisuus, laajamittaisuus ja syvälinen, henkilökohtainen vaikutus: häirintä osuu sitä kohtaavan ihmisen koko olemukseen ja identiteettiin, pyrkien kääntämään näitä kohti normatiivisia seksuaalisuuden ja sukupuolen muotoja
- tekijöinä cishetero -henkilö, useimmiten mies
- häirintää tapahtuu myös sateenkaariyhteisön sisällä

Erityispiirteitä 2

- seksuaalivähemmistöihin kuuluvien naisten kokemaa häirintää, joka pohjautuu heteromiesten ns. käännättämisyrittäisiin, tai joissa heteromiehet yllyttävät naisparia avoimeen seksuaaliseen kanssakäymiseen pornografiamaisessa tirkistelymielessä
- sukupuoleen perustuva häirintä esim. väärällä nimellä kutsuminen tai väärinsukupuolittaminen
- ns. "korjaavat" raiskaukset

Välitehtävän purku

Ensimmäisen tapaamisen jälkeisenä välitehtävänä oli suunnitella ja toteuttaa seksuaalioikeuksiin ja suostumukseen liittyvä kokonaisuus tai osa siitä.

Pohdi:

- Miten kokeilu sujui?
- Mitä ajatuksia niistä herää normitietoisuuden näkökulmasta? Nousivatko näkökulmat esiin nuorten kanssa?
- Miten normitietoisuutta voisi vahvistaa harjoitusten yhteydessä?

Tehtävä: Häirinnän torjumisen huoneentaulu

1. Silmäile itsenäisesti Helsingin yliopiston ”Nuoret ja seksuaalinen häirintä” -tutkimushankkeen PowerPoint-esitykseen koottuja tuloksia diasta 14 eteenpäin (Nuorten näkemyksiä seksuaaliseen häirintään puuttumisesta).

<https://acrobat.adobe.com/link/track?uri=urn%3Aaaid%3Ascds%3AUS%3A70639c12-40f0-393d-b937-ab4580b33de4&viewer%21megaVerb=group-discover>

2. Kiteytä lukemasi pohjalta konkreettisia toimintaohjeita siitä, miten omassa työssänne tai oppilaitoksessanne voitte torjua seksuaalista häirintää (normitietoisella otteella).

Suojaava lainsäädäntö

Tasa-arvolaisissa seksuaalinen häirintä sisältyy syrjinnän käsitteeseen ja juridisesti sitä käsitellään siten syrjintänä

Mikäli oppilaitos tai työnantaja ei puutu seksuaaliseen häirintään, tästä tulee häiritsijän ohella syyllinen syrjintään

Mikäli työnantaja, oppilaitos, etujärjestö tai tavaroiden tai palvelujen tarjoaja on laiminlyönyt velvollisuutensa ryhtyä käytettävissä oleviin toimiin seksuaalisen tai sukupuoleen perustuvan häirinnän poistamiseksi siitä tiedon saatuaan, kokija voi tasa-arvolain mukaan vaatia käräjäoikeudessa hyvitystä syrjinnästä

Häiritsijä itse saattaa joutua rikoslain ja vahingonkorvauslain mukaiseen vastuuseen teoistaan

Seksuaalisen häirinnän kohdalla voidaan soveltaa myös rikoslain pahoinpitely- tai seksuaalirikoksia koskevia säännöksiä

Kansainväliset sopimukset, esimerkkejä

- Istanbulin sopimus 2011: Sopimus nojaa intersektionaaliseen lähestymistapaan, eli se pyrkii huomioimaan naisten ja tyttöjen moninaisuuden sekä useat toistensa kanssa risteävät syrjintäperusteet kuten seksuaalisen suuntautumisen, sukupuoli-identiteetin, iän, ihonvärin, vammaisuuden tai muut vastaavat asemat
- Suomessa Istanbulin sopimusta sovelletaan kaikkiin lähisuhdevallan uhreihin sukupuolesta riippumatta
- Lanzaroten sopimus 2007: Lanzaroten sopimus, joka edellyttää valtioita kriminalisoimaan kaikki lapsiin kohdistuvan seksuaalisen riiston ja hyväksikäytön muodot, toteuttamaan ennaltaehkäiseviä toimia, auttamaan lapsiuhreja sekä saattamaan vastuuseen rikoksista epäiltyjä

Mitä tehdä? 1

Seksuaalisuuteen ja sukupuoliin liittyy myös vahvoja tunteita ja uskomuksia, ja niiden käsittely vaatii valmiutta haastaa omia asenteitamme ja ympäröivää kulttuuria

Älä vahvista sukupuolistereotyyppioita vaan pura haitallisia normeja

Nuorille voi tuoda esille, että käsitykset feminiinisyydestä ja maskuliinisuudesta ovat sidonnaisia kulttuuriin ja aikakauteen

Turvataito- ja kehotunnekasvatuksen rooli, resilienssin vahvistaminen

Puutu aina homotteluun ja huoritteluun

Mitä tehdä? 2

Seksuaalista häirintää ei tule tulkita esim flirttailuna tai pelleilynä
Usko kokijaa ja ota kokemus vakavasti -> nuoret kohtaavat paljon vähättelyä

Tunnista itsesyrjinnän mahdollisuus

Lisää nuoren tietoa omista oikeuksista

Ymmärrä, että valtaosa tapauksista ei tule aikuisten tietoon

Tiedosta, että sateenkaarinuoret kohtaavat paljon homo- ja transfobiaa palveluissa

Nuorilla voi olla huono ymmärrys siitä, että myös lähisuhteissa koettu väkivalta on väkivaltaa -> puheeksiottaminen ja tiedon lisääminen

Mitä tehdä? 3

Yhdenvertainen kohtelu ja kokemus siitä, että voi elää omana itsenään, on tärkeintä

Ahtaita sukupuolinormeja ja historiallisesti kehittyneitä epätasa-arvoisuuksia purkamalla luomme turvallisempaa ja yhdenvertaisempaa maailmaa kaikille

Tietopaketti sateenkaarilapsista ja -nuorista ammattilaiselle

Sosiaali- ja terveydenhuollon, opetuksen ja varhaiskasvatuksen sekä nuorisotyön ammattilaiset ovat tärkeässä asemassa sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien lasten ja nuorten yhdenvertaisuuden edistämässä.

<https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/tasa-arvon-edistaminen/tietopaketti-sateenkaarilapsista-ja-nuorista-ammattilaiselle>

TIETOPAKETTI ON OSA KANSALLISTA LAPSISTRATEGIAA

Tietopaketti kuuluu Kansallisen lapsistrategian toteutukseen. Tietopaketin tavoitteena on tukea lasten hyvinvointia, lisätä ammattilaisten osaamista ja ehkäistä syrjäytymistä.

Kansallisen lapsistrategian
toimeenpanosuunnitelma
(Valtioneuvosto)

Setan oppimateriaalit

SATEENKAARI OPPILAITOKSESSA

Opas sateenkaarevasta yhdenvertaisuudesta
ja turvallisemmasta toimintakulttuurista

<https://seta.fi/sateenkaaritieto/ammattilaisille/opetusala/peru-sopetus-ja-toinen-aste/>

Lähteet:

Väestöliitto

THL

Satu Venäläinen, Nuoret ja
seksuaalinen häirintä -raportti

Puhutaan suostumuksesta, Amnesty

Väkivallaton lapsuus –kansallinen
toimenpideohjelma

Tasa-arovaltuutettu

Ei meidän koulussa! –materiaali

Tasa-arvoinevarhaiskasvatus.fi

Normit nurin! -materiaali

seta.fi

2. tapaamisen välitehtävä

- Kirjaa pohdintojasi toisen tapaamisen sisällöistä. Voit mieltä esimerkiksi sitä, mikä oli mielestäsi tapaamisen keskeisin anti, millaisia uusia oivalluksia teit tapaamisen aikana tai millaiset asiat sinua jäivät mietityttämään tapaamisen jälkeen
- Tutustu toimipaikkasi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan sekä mahdollisiin muihin sukupuolistunutta väkivaltaa ehkäiseviin ohjeistuksiin. Tarkastele suunnitelmaa tapaamisessa opitun valossa ja pohdi seuraavia asioita:
 - Miten suunnitelmassa käsitellään seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuutta? Millaiset asiat mielestäsi toimivat jo hyvin ja missä on kehitettävää?
 - Millaisia keinoja toimipaikassanne on seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi? Miten ne voisivat huomioida sateenkaari- ja muihin vähemmistöihin kuuluvien nuorten tilanteita mahdollisimman hyvin?
 - Perustuuko suunnitelma sukupuoli- ja normitietoiseen otteeseen? Miten tätä voisi vahvistaa?

Kiitos!

Lisätiedot: lotte.telakivi@seta.fi